

11.12.2018

HYOL ry:n ehdotus lukion opetussuunnitelman perusteita varten

Lukiolain uudistamisen seurauksena myös lukion opetussuunnitelman perusteita ollaan muuttamassa. Uudet opetussuunnitelman perusteet on tarkoitus julkaista vuonna 2019 ja niiden pitäisi tulla käyttöön vuonna 2021. Opetussuunnitelmatyötä valmistelevat opetushallituksen nimeämät työryhmät.

Uuden lukiolain mukaan kurssit korvataan opintopisteillä. Lukion oppimäärän laajuus tulee olemaan 150 opintopistettä eli kaksi opintopistettä vastaa yhtä nykyistä kurssia. Opetussuunnitelman perusteissa pakolliset opinnot määritellään 1–4 pisteen laajuisina moduuleina. Valtakunnallisten valinnaisten moduulien laajuus on 2 opintopistettä. Koulutuksenjärjestäjillä on mahdollisuus suunnitella opetus haluamissaan kokonaisuuksissa moduulien sisältöjen ja tavoitteiden pohjalta.

Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liitto HYOL ry on kommentoinut opetussuunnitelman kehittämistä jo syyskuussa 2018. HYOL:n lukioryhmä on myös laatinut oman ehdotuksen uutta opetussuunnitelmaa varten historian ja yhteiskuntaopin osalta. Ehdotus on tarkoitettu pohjaksi opetussuunnitelmasta käytävälle keskustelulle ja se toimitetaan uusia opetussuunnitelman perusteita valmistelevalle työryhmälle. Ehdotuksen sisältöön on vaikuttanut HYOL:n jäseniltä saatu palaute.

HYOL:n lukioryhmän ehdotuksessa on päädytty noudattamaan seuraavia periaatteita:

1. Uudistuksen aikataulu on nopea ja edellisestä opetussuunnitelman uudistuksesta on vain vähän aikaa. Siksi ehdotus ei sisällä kovin laajoja rakenteellisia uudistuksia.
2. Pakollisten moduulien laajuudeksi historiassa ja yhteiskuntaopissa ehdotetaan kahta opintopistettä, eli ne vastaisivat laajuudeltaan nykyisiä kursseja. Tällöin sekä pakollisten että valtakunnallisten valinnaisten opintojen moduulit olisivat yhtä laajoja.
3. Jokaiseen moduuliin on määritelty sisältötavoitteiden lisäksi taitotavoitteet. Moduulien tavoitteita ja sisältöjä on yleisesti ottaen pyritty selkeyttämään ja tiivistämään. Näin opettajilla on aikaa keskittyä myös oppiaineille keskeisten taitojen opettamiseen. Sisältövaatimuksia ei kuitenkaan haluttu karsia tai yleistää liikaa, jotta ne säilyvät riittävän yksiselitteisinä.
4. Rakenteellisia muutoksia ehdotetaan nykyisen opetussuunnitelman kohtiin, joista on saatu kriittistä palautetta. Historian osalta tämä koskee erityisesti poliittisten aatteiden sisällyttämistä pakollisiin opintoihin. Yhteiskuntaopin osalta on toivottu parempaa tasapainoa pakollisten opintokokonaisuuksien kesken. Tähän ehdotetaan ratkaisuksi nykyisten YH1- ja YH3-kurssien uudelleenjärjestelyä kahdeksi moduuliksi, joiden teemoina ovat yhteiskunnan kehitys ja vallankäyttö. Molemmissa moduuleissa tarkastellaan näitä teemoja sekä suomalaisesta että kansainvälisestä näkökulmasta.

HYOL toivoo, että esitetyt ehdotukset edistävät opetussuunnitelman tavoitteista ja sisällöistä käytävää keskustelua. HYOL toivoo myös, että ne tuovat hyödyllisiä näkökulmia uusien opetussuunnitelmien valmistelutyöhön.

Eero Kitunen
HYOL ry:n puheenjohtaja

Ari Höyssä
HYOL ry:n lukioryhmän puheenjohtaja

HISTORIAN MODUULIT

Ihminen, ympäristö ja historia (HI1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ympäristön, elinkeinojen ja yhteiskunnan muutoksia ja niiden välisiä riippuvuussuhteita historiassa.
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti. **(taitotavoite)**

Keskeiset sisällöt

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luo pohjan yhteiskuntien kehitykselle

- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden kehitys
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- Eurooppalaiset tutkivat ja valloittavat maailmaa
- Kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset

Teollistuminen muuttaa ihmisen ja luonnon suhdetta

- teollistumisen edellytykset
- teollistumisen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön
- väestönkasvu, väestörakenteen muutokset ja muuttoliikkeet
- jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous

Kansainväliset suhteet (HI2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa analysoida kansainvälisen järjestelmän toimintaa sekä siinä esiintyvien vastakkainasettelujen syitä ja vaikutuksia
- osaa tarkastella kriittisesti historiallisia ja ajankohtaisia kansainvälisiä kysymyksiä sekä pystyy arvioimaan konfliktien syitä ja ratkaisumahdollisuuksia.
- tunnistaa historian poliittisen käytön ja osaa arvioida mielipidevaikuttamista eri aikoina. **(taitotavoite)**

Keskeiset sisällöt

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälisen poliittisen järjestelmän synty
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- kansainvälisen yhteistyö ja ihmisoikeusrikkokset

Jakautunut maailma

- kylmän sodan supervaltakilpailu
- siirtomaavallan purkautumisen vaikutukset
- kylmän sodan päättyminen ja sen seuraukset

Kohti moninapaista maailmaa

- maailmanpolitiikan vuorovaikutus ja valtakeskukset
- YK ja muut kansainvälisen politiikan toimijat
- nykypäivän konfliktit

Itsenäisen Suomen historia (HI3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen talouden, yhteiskunnan ja kulttuurin keskeiset kehityslinjat
- ymmärtää Suomen valtiollisen aseman ja yhteiskunnan muutokset osana kansainvälistä kehitystä.
- osaa arvioida historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia sekä kansallisen identiteetin rakentamista. **(taitotavoite)**

Keskeiset sisällöt

Itsenäisen Suomen juuret

- Suomalainen identiteetti ja suomalaisuuden rakentaminen
- Ruotsin ajan perintö ja autonomian ajan merkitys
- 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset

Itsenäistyvä Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- itsenäistyminen ja sisällissota kotimaisessa ja kansainvälisessä kontekstissa
- yhteiskunnalliset vastakkainasettelut ja niiden vaikutukset
- itsenäisen Suomen kulttuurin ja yhteiskunnan rakentaminen
- Suomi toisessa maailmansodassa, syyt ja seuraukset

Kansainvälistyvä Suomi

- Suomen asema kansainvälisessä politiikassa kylmän sodan aikana ja sen jälkeen
- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuurisesti monimuotoistuva ja kansainvälistyvä Suomi

Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys (HI4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa eurooppalaisen kulttuurin ja maailmankuvan rakentumisen osana historiallista kehitystä
- ymmärtää aatteiden, uskontojen, tieteen ja taiteen merkityksen oman aikansa ilmentäjänä ja osaa analysoida niiden kehityksen vaikutusta ajatteluun, kulttuuriin ja yhteiskuntiin
- osaa arvioida menneisyyden ihmisten toimintaa sekä oman aikansa että nykypäivän näkökulmasta
- osaa käyttää taidetta ja muita kulttuurin tuotteita historiallisina lähteinä ja arvioida niistä välittyvää historiallisuutta (**taitotavoite**)

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuva

- kulttuurin ja maailmankuvan rakentuminen
- tiede, taide ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- antiikin kulttuurien yleispiirteet
- demokratian ja tieteellisen ajattelun synty
- uskonto maailmankuvan ja vallan perustana
- keskiajan kulttuuri ja sääty-yhteiskunta

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan synty

- reformaatio ja tiedon vallankumous
- tieteen ja taiteen kehitys
- valistusfilosofia, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen
- 1800-luvun aatteet ja yhteiskunnalliset jännitteet

Kohti modernia

- tiede korvaa uskonnon maailmankuvan perustana
- tieteen edistysaskeleiden tuomat mahdollisuudet ja uhkakuvat
- demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen ja niiden vastavoimat
- populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen
- tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen

Miten Suomesta tuli Suomi (HI5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee nykyisen Suomen alueen historiallisen kehityksen esihistoriasta autonomian ajalle ja ymmärtää sen yhteyden Itämeren alueen kehitykseen
- osaa tarkastella suomalaisen kulttuurin rakentumista osana eurooppalaista kehitystä
- osaa arvioida erilaisia menneisyydestä kertovia lähteitä, ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja osaa vertailla Suomen varhaishistoriasta esitettyjä tulkintoja. **(taitotavoite)**

Keskeiset sisällöt

Suomen alue ennen kirjoitustaitoa

- arkeologiset, kielitieteelliset, geneettiset ja historialliset lähteet tulkintojen perustana
- tulkinnat esihistoriallisista elämäntavoista sekä väestöryhmien ja kielten alkuperästä

Suomen alue idän ja lännen välissä

- maallinen ja uskollinen valta Itämeren alueella
- elämä ja kulttuuri keskiajan yhteiskunnassa

Suomen alue osana kehittyvää Ruotsin valtakuntaa

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- sääty-yhteiskunnan arki, suurvaltapolitiikka ja nälkä
- talouden, kulttuurin ja sivistyksen kehitys

Suomen ja suomalaisuuden kehitys Venäjän osana

- Ruotsista Venäjän osaksi
- autonomian synty ja vakiintuminen Ruotsin ajan instituutioiden pohjalta
- kansallinen herääminen ja suomalaisen kulttuurin kehitys

Maailmankulttuurien historia (HI6)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Euroopan ulkopuolisten kulttuuripiirien historian pääpiirteitä ja kulttuurintutkimuksen perusteita
- tuntee tarkemmin vähintään kahden kulttuuripiirin historiallista kehitystä ja niiden vuorovaikutusta muiden kulttuuripiirien kanssa
- ymmärtää tarkastelemiensa kulttuuripiirien arvojen ja elämäntapojen moninaisuutta
- osaa selittää ja vertailla eri kulttuuripiirien eroja ja yhtäläisyyksiä sekä arvioida kulttuurisia stereotyyppioita **(taitotavoite)**

Keskeiset sisällöt

Kulttuurintutkimuksen perusteet

- Kulttuurintutkimuksen määritelmä, menetelmät ja keskeiset käsitteet
- Kulttuuripiirit ja kulttuurien vuorovaikutus

Kahden tai useamman Euroopan ulkopuolisten kulttuuripiirin historian tarkastelu

- Amerikan alkuperäiskulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Aasian kulttuurit
- Afrikan kulttuurit
- arktiset kulttuurit
- Latinalaisen Amerikan ja Pohjois-Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit

YHTEISKUNTAOPIN MODUULIT

Yhteiskunta ja hyvinvointi (YH1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yhteiskuntien rakenteita, kehitystä ja niiden vaikutusta yksilöön
- ymmärtää väestöllisiin muutoksiin ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä Suomessa, Euroopassa ja kansainvälisesti
- osaa tarkastella turvallisuutta laajana yhteiskunnallisena kysymyksenä ja arvioida kriittisesti sitä koskevia haasteita ja ratkaisuja.
- osaa etsiä ja tulkita yhteiskuntaa koskevaa tietoa sekä analysoida yhteiskunnallista kehitystä kuvaavia aineistoja. **(taitotavoite)**

Keskeiset sisällöt

Yhteiskunta ja yhteiskuntatieteet

- Mikä on yhteiskunta ja millainen on hyvä yhteiskunta?
- Tutkimus, media ja tilastot yhteiskunnallisen tiedon lähteinä

Yhteiskunnan rakenne ja väestö

- Suomen ja Euroopan väestörakenne sekä niiden muutoksiin vaikuttavat tekijät
- sisäiset ja ulkoiset muuttoliikkeet, ja vapaa liikkuvuus Euroopassa

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus
- hyvinvointivaltion tehtävät, erilaiset mallit ja taloudellinen perusta
- pohjoismaisen yhteiskuntamallin edut ja haasteet

Suomi ja Eurooppa verkottuvassa maailmassa

- kansainvälisen vuorovaikutuksen lisääntyminen ja sen vaikutukset
- eurooppalaisuus ja Euroopan integraatio

Globalisoitunut maailma ja laaja-alainen turvallisuus

- Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristö, ja erityyppiset uhkakuvat
- ilmastonmuutos, väestönkasvu ja kestävä kehitys

Valta ja vaikuttaminen (YH2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansalaisen perusoikeudet ja oikeusvaltion periaatteet
- tuntee kansalaisen vaikuttamiskeinot ja kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- ymmärtää, miten päätöksenteko toimii Suomessa ja kansainvälisesti
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallisia päätöksiä ja vaikutuksia eri yksilöiden ja väestöryhmien kannalta
- osaa käyttää erilaisiin tilanteisiin sopivia vaikuttamiskeinoja ja -kanavia
- osaa arvioida yhteiskunnallista keskustelua ja tiedonvälitystä sekä erilaisia poliittisia näkökulmia
(taitotavoite)

Keskeiset sisällöt

Länsimaisen demokratian periaatteet

- demokratia, kansalaisuus, kansalaisyhteiskunta ja oikeusvaltio
- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot
- erilaiset poliittiset järjestelmät
- perusoikeudet ja velvollisuudet

Yksilö yhteiskunnallisena vaikuttajana

- puolueet, järjestöt ja kansalaisvaikuttaminen
- taloudellinen ja kuluttajavaikuttaminen
- tiedonvälitys ja mediavaikuttaminen

Kansalainen äänestäjänä, ehdokkaana ja päättäjänä

- vaalit ja äänestäminen
- paikallinen ja alueellinen päätöksenteko Suomessa
- valtiollinen päätöksenteko Suomessa
- päätöksenteko EU:ssa

YH3 Taloustieto

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansantaloustieteen perusteet ja ymmärtää talouspolitiikan roolin talouden ohjaamisessa
- tuntee Suomen ja kansainvälisen talouden kehityksen ja osaa arvioida erilaisia talouspoliittisia ratkaisuja ja niiden vaikutuksia
- osaa itse hankkia taloudellista tietoa ja osaa tehdä perusteltuja taloudellisia ratkaisuja kuluttajana, työntekijänä, yrittäjänä ja kansalaisena.
- osaa tulkita taloudellisia tilastoja ja kuvioita ja arvioida taloudellista keskustelua ja siinä esitettyjä argumentteja. **(taitotavoite)**

Keskeiset sisällöt

Kansantalous ja sen perusteet

- talouden peruskäsitteet ja taloudellisten tietolähteiden arviointi
- työnteko, yrittäjyys ja yritykset sekä niiden rooli kansantaloudessa
- vapaa kilpailu, hinnanmuodostus ja kansantalouden kiertokulku

Kansalainen osana talouselämää

- kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- rahoituslaitokset ja sijoittaminen

Talouden kehitys ja talouspolitiikka

- talouskasvun tekijät, edut ja ongelmat
- suhdannevaihtelut, työttömyys ja työvoimapula
- julkinen talous ja talouspolitiikka

Kansainvälinen talous, Eurooppa ja Suomi

- EU:n talous ja EKP:n rahapolitiikka
- Eurooppa ja Suomi ja globaali talous
- talouden tulevaisuudennäkymät Suomessa ja kansainvälisesti

Kansalaisen lakitieto (YH4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä, tuomioistuinlaitoksesta ja niiden keskeisistä toimintaperiaatteista
- tuntee oikeutensa, etunsa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä pystyy hoitamaan itse tavanomaisimmat oikeusasiat
- osaa etsiä oikeudellista tietoa luotettavista lähteistä ja soveltaa oikeudellisia tietojaan ja taitojaan käytännössä (**taitotavoite**)

Keskeiset sisällöt

Lakitiedon perusteet

- Suomen oikeusjärjestyksen ja kansainvälisen oikeuden peruspiirteet ja -käsitteet
- oikeudellisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Yksilön arjessa yleisimmin sovellettavat yksityisoikeudet osa-alueet

- perheoikeus
- työoikeus
- kuluttajansuoja
- velka ja maksukyvyttömyys
- asuminen
- tekijänoikeudet
- ympäristöoikeus

Kansalaisen kannalta keskeiset julkisoikeuden osa-alueet

- rikos ja sen oikeudelliset seuraamukset
- oikeudenkäynti ja tuomioistuimet
- muutoksenhaku viranomaisten päätöksiin